

## شاخص‌های مکتب شهید سلیمانی در اندیشه آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

محمد رجبی<sup>۱</sup>

### چکیده

**زمینه و هدف:** با شهادت سپهبد سلیمانی در دی ماه ۱۳۹۸ به دست آمریکایی‌ها، رهبر معظم انقلاب اسلامی (مدظله‌العالی) در سخنانی بر لزوم مکتبی‌نگریستن به این شهید عزیز تأکید نمود و در بیانات گوناگون خویش که به همین مناسبت ایراد فرمودند، برخی از شاخص‌های این مکتب را متذکر شدند. بر این اساس، پژوهش حاضر بر آن است تا در گام نخست، شاخص‌های این مکتب را در اندیشه معظم‌له شناسایی کند و سپس، آن را در قالب شبکه‌ای از مضامین ارائه نماید.

**روش:** این پژوهش از نوع کیفی است و برای گردآوری داده‌ها، از روش تحلیل مضمون استفاده شده است. جامعه آماری آن، شامل مجموع بیانات فاقد طبقه‌بندی رهبری از ۱۴ خردادماه ۱۳۳۸ تا دی‌ماه ۱۳۹۹ در موضوعات مرتبط با پژوهش حاضر است. روش گردآوری اطلاعات، کتابخانه‌ای با ابزار فیش‌برداری و مراجعه به اسناد دست اول است. یافته‌های پژوهش نیز، با استفاده از ترسیم شبکه مضامین تحلیل و ارائه شده است.

**یافته‌ها و نتیجه‌گیری:** یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در مجموع می‌توان ۱۱۴ نکته کلیدی (مضمون پایه) را پیرامون شاخص‌های مکتب شهید سلیمانی از فرمایش‌ها و پیام‌های رهبر حکیم انقلاب اسلامی (مدظله‌العالی) استخراج نمود. این نکات در شبکه‌ای از مضامین به هم پیوسته در دو سطح مضمون فراگیر (ایمان توحیدی خالص) و مضامین سازمان‌دهنده (شهادت‌طلبی، مجاهدت، تقوا، اخلاص، شجاعت، تدبیر، انقلابی‌گری، تعاون و همکاری، ایثار و فداکاری و دشمن‌شناسی) طبقه‌بندی می‌شود.

**واژه‌های کلیدی:** آیت‌الله خامنه‌ای، شهید قاسم سلیمانی، مکتب، ایمان خالص، تحلیل مضمون.

۱. استادیار و عضو هیئت‌علمی پژوهشگاه علوم انتظامی و مطالعات اجتماعی M52.Rajabi@gmail.com

## مقدمه

با شهادت حاج قاسم سلیمانی در سیزدهم دی ماه ۱۳۹۸ به دست آمریکایی‌ها رهبر معظم انقلاب اسلامی (مدظله‌العالی) در سخنانی بر لزوم مکتبی نگریستن به این شهید عزیز تأکید نمودند: «ما به حاج قاسم سلیمانی - شهید عزیز - و به ابو مهدی - شهید عزیز - به چشم یک فرد نگاه نکنیم؛ به آنها به چشم یک مکتب نگاه کنیم. سردار شهید عزیز ما را با چشم یک مکتب، یک راه، یک مدرسه درس آموز، با این چشم نگاه کنیم» (آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۷/۱۰/۲۷). این گونه معرفی شخصیت‌ها، منحصر در این شهید بزرگوار نبوده است و در تاریخ انقلاب اسلامی می‌توان نمونه‌هایی از این چنین نام‌گذاری‌ها را مشاهده کرد؛ به‌عنوان مثال، معرفی شهید بهشتی با عنوان «یک ملت» توسط بنیان‌گذار جمهوری اسلامی ایران: «[بهشتی]، یک ملت بود برای این ملت ما» (امام خمینی (ره)، ۱۳۸۹: ۱۷).

در معارف اسلامی و قرآن مجید نیز این چنین رویکردی قابل ملاحظه است؛ آنجا که خداوند متعال در وصف حضرت ابراهیم (ع) می‌فرماید: «إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ خَنِيفًا وَلَمْ يَكُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ» «همانا ابراهیم (خلیل) اُمتی مطیع و فرمان‌بردار و یکتاپرست بود و هرگز به خدای یکتا شرک نیاورد» (نحل، ۱۲۰). مفسران در بیان چرایی اُمت نامیدن ابراهیم دلایل گوناگونی را برشمرده‌اند که عبارت‌اند از: ۱) حضرت ابراهیم (ع) خود به تنهایی ملتی از ملت‌ها بود. بدین معنا که او تنها کسی بود که در زمان خودش یکتاپرست و موحد بود، در حالی که تمام مردم کافر بودند؛ ۲) حضرت ابراهیم (ع) پیشوای هدایتگری است که دیگران (یهود، نصاری و مسلمان) به او اقتدا کرده‌اند؛ ۳) خدای متعال در هر زمانی به برکت دعای چهارده نفر، زمین را نگاه می‌دارد جز در زمان حضرت ابراهیم (ع) که جز ایشان موحدی نبود؛ ۴) برای آنکه، هر خصلت نیکویی که در اُمتی و عالمی پراکنده باشد، در وی مجموع بود. بدین ترتیب، حضرت ابراهیم (ع) جامع کمالات و فضایی بود که جمع آن مگر در اشخاص بسیار و یک اُمت یافت‌شدنی نیست و از همین روست که خداوند متعال در قرآن کریم، ایشان را اُمت نامیده است (طبرسی، ۱۳۷۵، ۴/۲۹۶ - جرجانی، ۱۳۷۸، ۵/۲۱۱ - اشکوری، ۱۳۷۳، ۲/۷۶۵ - مغنیه، ۱۳۷۸، ۴/۸۷۴ - شاه‌عبدالعظیمی، ۱۳۳۳، ۷/۳۰۴ - طباطبایی، ۱۳۷۴، ۱۲/۵۲۹).

در تفسیر قرآنِ صفی علیشاه بیان شده است:

«ان ابراهیم کان امه \* قانتا لله حنیفا مله

امت اعنی بوده ابراهیم او \* جامع هر فضل و اوصافی نکو

جمع در یک تن نشد آن فضل و داد \* جز که در اشخاص بسیار از عباد

پیش از آن یا کافکنند او را به نار \* مؤمنی جز وی نَبُد در روزگار

می توان خواندش به تنها اُمتی \* هم به توحید و به ایمان ملتی

یا چو ترسان و یهود و بُت پرست \* معترف بودنش از عالی و پست

حق تعالی خوانده ز آن رو اُمتش \* اندر ادیان کرده شایع ملتش»

(صفی علیشاه، ۱۳۷۸: ۱/۴۱۵)

بر این اساس، به نظر می رسد که می توان چنین استنباط نمود هنگامی که آیت الله العظمی خامنه‌ای (مدظله العالی) - رهبر حکیم انقلاب اسلامی - از مکتب شهید سلیمانی سخن می گوید، اشاره به شاخص‌ها و صفاتِ حسنه‌ای دارد که در این شهیدِ عزیز جمع شده و تبلور یافته است. شاخص‌هایی که گاه هر یک از آنها در اشخاص مختلفی از یک ملت یا امت به صورت متفرق وجود دارد؛ در همین رابطه، ایشان می فرمایند: «شهید سلیمانی [قهرمان ملت ایران است، به خاطر اینکه ملت ایران داشته‌های فرهنگی خودش و معنوی خودش و انقلابی خودش را و ارزش‌های خودش را در او متبلور دید، در او مجسم دید. ... فقط انقلابی‌ها نبودند که او را تکریم کردند و بزرگداشت برای او در ذهن و عالم واقع و خارج ایجاد کردند] بلکه همه اقشار نسبت به او - حتی کسانی که انتظار نمی رفت نسبت به یک عنصر انقلابی، این جور ابراز احساسات بکنند - ابراز احساسات کردند؛ چرا؟ به خاطر همین: تبلور ارزش‌های فرهنگی ایرانی و ایران بود؛ این خیلی باارزش است» (آیت الله خامنه‌ای، ۱۳۹۹/۰۹/۲۶).

شهید سلیمانی را می توان مصداق این بیت معروف دانست که:

«حَسَن یوسف، دَم عیسی و ید بیضا داری \* آنچه خوبان همه دارند، تو تنها داری».

افزون‌براین، معرفی شهید سلیمانی به‌عنوان یک مکتب، مدرسه درس آموز و یک راه از سوی آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله‌العالی) از این واقعیت مهم سرچشمه می‌گیرد که ملت‌ها در حیات خویش، نقاط عطف و قهرمانانی دارند که زنده نگه‌داشتن و حراست از نام و یاد آنها می‌تواند هم به آیندگان روحیه دهد و هم، مایه افتخار و عزت ملی باشد؛ بنابراین، شناخت شاخص‌های شخصیتی این شهید بزرگوار و معرفی آن به آحاد جامعه به‌عنوان آسوه، الگو و قهرمان اهمیت دارد و طرح گفتمان مکتب می‌تواند راهی برای نیل به این مقصود باشد. شهید مطهری در تعریف مکتب می‌گوید: «یک تئوری کلی و یک طرح جامع و هماهنگ و منسجم است که هدف اصلی کمال انسان و تأمین سعادت همگانی است و در آن خطوط اصلی و روش‌ها، بایدها و نبایدها، خوب‌ها و بدها، هدف‌ها و وسیله‌ها، نیازها و دردها و درمان‌ها، مسئولیت‌ها و تکلیف‌ها مشخص است و منبع الهام تکلیف‌ها و مسئولیت‌ها برای همه افراد است» (مطهری، ۱۳۹۲: ۶۶).

اینک، سؤال آن است که شاخص‌های مکتب شهید سلیمانی کدام‌اند؟ به اعتقاد نگارنده این سطور، یکی از مهم‌ترین و بی‌بدیل‌ترین منابع دستیابی به این شاخص‌ها، بیانات رهبر حکیم انقلاب اسلامی (مدظله‌العالی) در مورد شخصیت شهید بزرگوار سلیمانی است. چه آنکه، می‌توان ادعا نمود که هیچ‌کس بهتر از ایشان، شهید سلیمانی را شناخته و به شاخص‌های شخصیتی وی اشراف نداشته است. شاهد این مدعا، بیان خود رهبر معظم انقلاب اسلامی (مدظله‌العالی) است؛ آنجا که ایشان ضمن یاد کردن از شهید سلیمانی به‌عنوان یک رفیق خوب، می‌فرمایند: «این روزها خیلی درباره این بزرگوار، این رفیق خوب و عزیز ما و شجاع ما و خوش‌بخت ما که رفت و به ملکوت اعلی پیوست، صحبت شده و حرف‌های درستی هم در خصوصیات او گفته شده، لکن من می‌خواهم چندجمله‌ای عرض کنم که به نظر من مهم است» (آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۷/۱۰/۱۸).

سؤال پژوهش حاضر، این‌گونه طرح شده است: شاخص‌های مکتب شهید سلیمانی در اندیشه آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) کدام‌اند؟ و این شاخص‌ها در قالب چه الگویی قابل تحلیل است؟

برای یافتن پاسخ، با استفاده از روش تحلیل مضمون کلیه بیانات فاقد طبقه‌بندی آیت‌الله‌العظمی

خامنه‌ای (مدظله‌العالی) از ۱۴ خردادماه ۱۳۶۸ تا دی‌ماه ۱۳۹۹ هجری شمسی مربوط به موضوع این مقاله مورد بررسی قرار گرفته است.

### پیشینه پژوهش

در مورد شهید سلیمانی تحقیقات گسترده‌ای صورت پذیرفته است که از جمله مهم‌ترین دلایل آن، ماهیت شغلی این شهید عزیز و نیز گذشت زمانی کوتاه - حدود یک سال - از شهادت ایشان است. از میان همین مقالات محدود نیز، عموم نویسندگان همچون دهنوی، تقی‌زاده انصاری و رحیمی (۱۳۹۹)، رشیدی (۱۳۹۹) و منتظران و جعفری (۱۳۹۹) به بررسی ابعاد حقوقی ترور ایشان، مسئولیت بین‌المللی آمریکا در قبال آن و ظرفیت‌های حقوقی پیگیری قضایی جمهوری اسلامی ایران پیرامون این ترور در محاکم بین‌المللی پرداخته‌اند. افزون بر مقالات مذکور، فصلنامه «پژوهش تطبیقی حقوق اسلام و غرب» نیز در شماره ۲۴ خود، مقالات نُه‌گانه‌ای را در همین رابطه منتشر نموده است. در عین حال، برخی تحقیقات دیگر نیز وجود دارند که موضوع خود را «مکتب شهید سلیمانی» قرار داده‌اند که مهم‌ترین آنها به شرح زیر است:

۱. شیرازی (۱۳۹۹) در کتابی با عنوان «شاخص‌های مکتب شهید سلیمانی» پس از اشاره‌ای کلی به مکتب اسلام ناب محمدی (ص) با استفاده از سخنان سردار شهید سلیمانی و خاطرات هم‌زمان ایشان، برخی از مهم‌ترین شاخص‌های این مکتب را بدین ترتیب مورد اشاره قرار داده است: توحید، معنویت، دنیاگریزی، عقلانیت، عدالت اجتماعی، دشمن‌شناسی و غیره.

۲. دهقانی پوده و پاشایی هولاسو (تابستان ۱۳۹۹) در مقاله «تدوین الگوی مکتب فرماندهی شهید قاسم سلیمانی» با بررسی کتابخانه‌ای در زندگینامه، سخنرانی‌ها، یادداشت‌ها و وصیت‌نامه شهید و همچنین مصاحبه با افراد صاحب‌نظر و استفاده از نظرات ایشان، مکتب این شهید و الامقام را در پنج بُعد «معنوی و ارزشی»، «فردی و رفتاری»، «فرماندهی و مدیریتی»، «نظامی» و «تأثیرگذاری (عملکردی)» مشخص کرده‌اند که در نهایت، نتیجه و پیامد آن «سعادت و شهادت» است.

۳. محمد مظاهری (۱۳۹۹) در نوشتار «ارائه الگوی مدیریتی در تراز انقلاب برای مدیران عالی جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر سبک مدیریتی شهید سپهبد قاسم سلیمانی» کوشیده است تا با استفاده

از مصاحبه‌ها، فیلم‌ها و داده‌های متنی مرتبط با شهید سلیمانی، الگوی مدیریتی مطلوبی را برای مدیران عالی کشور ترسیم کند. بر این اساس، مبانی اعتقادی در سطح چهارم، زمینه‌های فردی در سطح سوم، مشی‌های سیاسی-فرهنگی-اقتصادی-سیاسی در سطح دوم و زمینه‌های شغلی در سطح نخست قرار گرفته است.

۴. کاوه (۱۳۹۸) در کتابی با عنوان «من قاسم سلیمانی هستم (سرباز ولایت)» در تلاش است تا تصویری کلی از شخصیت شهید سلیمانی ارائه نماید. او در بخشی از کتاب خویش حدود سه صفحه-توصیف مقام معظم رهبری را از سردار شهید سلیمانی ارائه می‌کند. بدین منظور، از شهید سلیمانی به‌عنوان کسی که آمریکا را به زانو درآورده است، یاد کرده و جملات رهبر انقلاب اسلامی در نماز بر پیکر ایشان را نقل کرده است.

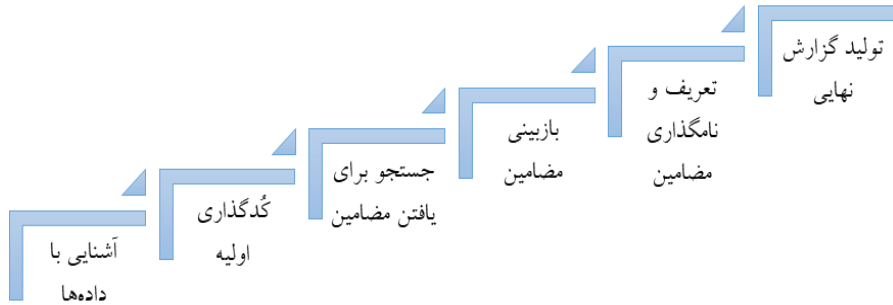
۵. رضاییان (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان «نگاهی به ویژگی‌های سردار مکتب‌ساز، حاج قاسم سلیمانی» با بیان این نکته که هرگاه انسان از مدار فردیت خارج و سعه وجودی‌اش به‌اندازه‌ای گسترش یابد که بر نفوس انسان‌ها تأثیری قابل توجه در مسیر کمال بگذارد، به یک مکتب تبدیل می‌شود، ویژگی‌های شهید سلیمانی را چنین برشمرده است: ایمان به خدا، اخلاص، ساده‌زیستی، ولایتمداری، مبارزه با استکبار، دفاع از مظلومان، فراجناحی بودن و محبوبیت جهانی.

تأملی در تحقیقات یادشده، روشن می‌سازد که اولاً این تحقیقات بیشتر منحصر در سخنان شهید سلیمانی و نیز بیان خاطراتی از ایشان است؛ ثانیاً این مطالعات و تحقیقات بعضاً نظام‌مند و روشمند نیستند؛ و ثالثاً، هیچ‌یک از آنها دامنه بررسی خود را صرفاً بر بیانات رهبر حکیم انقلاب اسلامی (مدظله‌العالی) متمرکز ننموده‌اند. بر همین اساس است که مقاله پیش‌رو از این مطالعات تمایز یافته و واجد نوآوری در پژوهش است.

### روش پژوهش

این پژوهش از نوع کیفی بوده و برای گردآوری شاخص‌های مکتب شهید سلیمانی در اندیشه آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) از روش «تحلیل مضمون» استفاده شده است. تحلیل مضمون

«روشی برای شناخت، تحلیل و گزارش الگوها (مضامین) موجود در داده‌های کیفی است. این روش، فرایندی برای تحلیل داده‌های متنی است و داده‌های پراکنده و متنوع را به داده‌هایی غنی و تفصیلی تبدیل می‌کند» (عابدی جعفری و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۵۳). این روش، شامل شش گام است:



شکل (۲) گام‌های روش تحلیل مضمون (رجبی و همکاران، ۱۳۹۷: ۹۲-۹۴)

شایان ذکر است که روش تحلیل مضمون، گستره‌ای وسیع از فنون را دربر می‌گیرد که در این مقاله با توجه به اهداف و سؤالات تحقیق از تکنیک «شبکه مضامین»<sup>۱</sup> استفاده شده است. در تکنیک شبکه مضامین، محقق داده‌ها را برای شناسایی مضامین مطالعه نموده، مضامین پایه<sup>۲</sup>، سازمان‌دهنده<sup>۳</sup> و فراگیر<sup>۴</sup> را تشخیص می‌دهد و پس از آن، نقشه‌ای گرافیکی را از ارتباط میان آنها ارائه می‌کند. باید توجه داشت که شبکه مضامین، صرفاً یک ابزار گرافیکی برای سازماندهی مضامین و نشان دادن ارتباط متقابل میان آنهاست تا از این طریق، تجزیه و تحلیل را تسهیل نماید (ساپلتون<sup>۵</sup>، ۲۰۱۶: ۱۷۵). به عبارت دیگر، این شبکه‌ها صرفاً ابزاری تحلیلی هستند و نه خود تحلیل؛ وقتی یک شبکه مضمونی ساخته شد می‌توان از آن به‌مثابه ابزاری تصویری برای تفسیر متن استفاده کرد تا نتایج حاصل از متن و خود متن برای محقق و خوانندگان روشن شود. نکته مهم و جالب در شبکه مضامین این است که با توجه به پیچیدگی داده‌ها و هدف تحلیل، ممکن

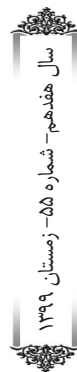
1. Thematic Network.
2. Basic Themes.
3. Organizing Themes.
5. Global Themes.
5. Sappleton.

است از مجموع متون، چندمضمون فراگیر استخراج شود؛ باین حال، تعداد مضامین فراگیر از تعداد مضامین پایه و سازمان‌دهنده، کمتر خواهد بود. هر مضمون فراگیر، هسته و کانون شبکه‌ای مضمونی را تشکیل می‌دهد؛ بنابراین، ممکن است تحلیل دارای چندین شبکه مضامین گردد (عابدی جعفری و همکاران، پاییز و زمستان ۱۳۹۰: ۱۷۰).

### تجزیه و تحلیل داده‌ها

#### الف) آشنایی با داده‌ها و نگذاری اولیه

برای احصاء شاخص‌های مکتب شهید سلیمانی در اندیشه آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) کلیه بیانات و پیام‌های فاقد طبقه‌بندی ایشان در این موضوع در بازه زمانی خردادماه ۱۳۳۸ تا دی‌ماه ۱۳۹۹ مورد بررسی قرار گرفت. مجموع این بیانات و پیام‌ها، ۲۳ مورد است که به شرح ذیل است:







جدول (۱) بیانات و پیام‌های آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) درباره شهید سلیمانی

ردیف	عنوان	تاریخ صدور	ردیف	عنوان	تاریخ صدور
۱	حکم انتصاب سرتیپ قاسم سلیمانی به فرماندهی سپاه قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی	۱۳۷۶/۱۱/۱۵	۱۳	بیانات در دیدار جمعی از مردم آذربایجان شرقی به مناسبت سالروز قیام بیست‌ونهم بهمن مردم تبریز	۱۳۹۸/۱۱/۲۹
۲	بیانات در دیدار خانواده‌های شهدا و جمعی از جانبازان و آزادگان کرمان	۱۳۸۴/۰۲/۱۲	۱۴	بیانات به مناسبت سال نو	۱۳۹۹/۰۱/۰۱
۳	پیام تسلیت در پی درگذشت مادر سردار سرلشگر سلیمانی	۱۳۹۲/۰۶/۱۹	۱۵	بیانات در ارتباط تصویری با جمعی از نمایندگان تشکّل‌های دانشجویی	۱۳۹۹/۰۲/۲۸
۴	بیانات در دیدار جمعی از شاعران به مناسبت میلاد امام حسن علیه‌السلام	۱۳۹۵/۰۳/۳۱	۱۶	پیام به مناسبت فرارسیدن روز معلم	۱۳۹۹/۰۲/۱۲
۵	پاسخ به نامه فرمانده سپاه قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی	۱۳۹۶/۰۸/۳۰	۱۷	پیام تصویری به مناسبت روز جهانی قدس	۱۳۹۹/۰۳/۰۲
۶	پیام تسلیت به سردار قاسم سلیمانی در پی درگذشت پدر ایشان	۱۳۹۶/۰۸/۱۰	۱۸	سخنرانی تلویزیونی به مناسبت سی‌ویکمین سالگرد رحلت امام خمینی	۱۳۹۹/۰۳/۱۴
۷	پیام تسلیت به مناسبت شهادت سردار شهید سپهبد قاسم سلیمانی و شهدای همراه او	۱۳۹۸/۱۰/۱۳	۱۹	بیانات در ارتباط تصویری با نمایندگان یازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی	۱۳۹۹/۰۴/۲۲
۸	حضور در منزل سردار شهید سپهبد قاسم سلیمانی	۱۳۹۸/۱۰/۱۳	۲۰	خبر دیدار نخست‌وزیر عراق با رهبر انقلاب	۱۳۹۹/۰۴/۳۱

در اندیشه آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی)  
شاخص‌های مکتب شهید سلیمانی

۱۳۹۹/۰۵/۱۰	بیانات در سخنرانی تلویزیونی به مناسبت عید قربان	۲۱	۱۳۹۸/۱۰/۱۸	بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم قم به مناسبت سالروز قیام نوزدهم دی ماه	۹
۱۳۹۹/۰۶/۰۲	بیانات در ارتباط تصویری با جلسه هیئت دولت	۲۲	۱۳۹۸/۱۰/۲۷	بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران	۱۰
۱۳۹۹/۰۶/۳۱	بیانات در ارتباط تصویری با شرکت‌کنندگان در آیین تجلیل از پیشکسوتان دفاع مقدس	۲۳	۱۳۹۸/۱۱/۱۶	بیانات در دیدار جمعی از اقشار مختلف مردم	۱۱
			۱۳۹۸/۱۱/۲۶	بیانات در دیدار جمعی از مداحان سراسر کشور در سالروز میلاد حضرت زهرا سلام‌الله‌علیها	۱۲

پس از شناسایی این بیانات و پیام‌ها، فرایند استخراج نکات کلیدی و کُدگذاری محتوای آن آغاز شد. در این مرحله، ۱۱۴ داده استخراج و کُدگذاری شد که نمونه‌ای از آنها را در جدول زیر مشاهده می‌نمایید:

جدول (۲) استخراج نکات کلیدی و کدگذاری محتوای بیانات و پیام‌ها

ردیف	داده	نکات کلیدی	تاریخ ایراد بیانات
۱	شما را که دارای سوابق ارزنده و تجارب مفید در فرماندهی یگان‌ها و قرارگاه‌های عملیاتی در دوران دفاع مقدس و سال‌های بعد از آن می‌باشید، به‌عنوان فرمانده نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی منصوب می‌نمایم.	تجارب و سوابق مفید و ارزنده در فرماندهی	۱۳۷۶/۱۱/۱۵
۲	سردار سلیمانی هم ایثارگر است، او هم یک شهید است ... سرداران ما شهیدند، شهید زنده‌اند، به شرطی که این راه را ادامه بدهند.	ایثارگر و شهید زنده	۱۳۸۴/۰۲/۱۲
۳	آن خانم دکتر عراقی ... گفته بود که من سفر اول و دومی که آمدم ایران ... به هر ایرانی‌ای که می‌رسیدم، خیال می‌کردم که این [شخص]، دو برادر من را که در جنگ ... کشته [است]، با این چشم نگاه می‌کردم و بغض داشتم ... تا اینکه «سلیمانی» را دیدم. وقتی دیدم سلیمانی آمده و این جور فداکاری دارد می‌کند، قضیه برعکس شد.	فداکار	۱۳۹۵/۰۳/۳۱
۴	این نصرتی الهی ... بود که به خاطر مجاهدت شبانه‌روزی شما و هم زمانتان به شما پاداش داده شد.	مجاهدت شبانه‌روزی	۱۳۹۶/۰۸/۳۰
۵	سال‌ها مجاهدت مخلصانه و شجاعانه در میدان‌های مبارزه با شیاطین و اشرار عالم و سال‌ها آرزوی شهادت در راه خدا، سرانجام سلیمانی عزیز را به این مقام والا رسانید.	مجاهدت مخلصانه و شجاعانه آرزوی شهادت	۱۳۹۸/۱۰/۱۳
۶	او نمونه برجسته‌ای از تربیت‌شدگان اسلام و مکتب امام خمینی بود.	تربیت‌شده مکتب اسلام و امام خمینی	۱۳۹۸/۱۰/۱۳
۷	او همه عمر خود را به جهاد در راه خدا گذراند.	مجاهدت در راه خدا	۱۳۹۸/۱۰/۱۳
۸	شهادت پاداش تلاش بی‌وقفه او در همه این سالیان بود.	تلاش بی‌وقفه	۱۳۹۸/۱۰/۱۳
۹	حاج قاسم صدبار در معرض شهادت قرار گرفته بود؛ این بار اول نبود، ولی در راه خدا، در راه انجام وظیفه، در راه جهاد فی سبیل الله پروا نداشت؛ از هیچ چیز پروا نداشت؛ نه از دشمن پروا داشت، نه از حرف این‌وآن پروا داشت، نه از تحمل زحمت پروا داشت.	شهادت‌طلبی	۱۳۹۸/۱۰/۱۳

در اندیشه آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی)  
شاخص‌های مکتب شهید سلیمانی

۱۳۹۸/۱۰/۱۳	تلاشِ خستگی‌ناپذیر	بیست و چهار ساعت فرض کنید در فلان کشور گذرانده، نوزده ساعت کار کرده! با این، با آن، بنشین، مجاب کن، استدلال کن، حرف بزن.	۱۰
۱۳۹۸/۱۰/۱۳	آرزوی شهادت	او به آرزوی خودش رسید؛ او آرزو داشت؛ برای شهید شدن گریه می‌کرد؛ خب خیلی از رفقای هم رفته بودند و داغ‌دار رفقای هم بود اما در خودش هم شوق به شهادت جوری بود که اشک او را جاری می‌کرد؛ به آرزوی خودش رسید.	۱۱
۱۳۹۸/۱۰/۱۳	اخلاصِ بزرگ	اینکه دل‌ها این جور همه متوجه می‌شوند، نشان‌دهنده این است که یک اخلاص بزرگی در آن مرد وجود داشت، مرد بزرگی بود.	۱۲
۱۳۹۸/۱۰/۱۸	شجاعت و تدبیر	شهید سلیمانی، هم شجاع بود، هم باتدبیر بود	۱۳
۱۳۹۸/۱۰/۱۸	اخلاص، عدم تظاهر و ریا	با اخلاص بود؛ این ابزار شجاعت و ابزار تدبیر را برای خدا خرج می‌کرد؛ اهل تظاهر و ریا و مانند اینها نبود. اخلاص خیلی مهم است.	۱۴
۱۳۹۸/۱۰/۱۸	فرمانده جنگاور مراقبت از حدود شرعی	هم یک فرمانده جنگاور مسلط بر عرصه نظامی بود، هم در عین حال به شدت مراقب حدود شرعی بود.	۱۵
۱۳۹۸/۱۰/۱۸	تقوا	در میدان جنگ، گاهی افراد حدود الهی را فراموش می‌کنند، می‌گویند وقت این حرف‌ها نیست؛ او نه، او مراقب بود. آنجایی که نباید سلاح به کار برود، سلاح به کار نمی‌برد؛ مراقب بود که به کسی تعدی نشود، ظلم نشود؛ احتیاط‌هایی می‌کرد که معمولاً در عرصه نظامی، خیلی‌ها این احتیاط‌ها را لازم نمی‌دانند؛ [لکن] او احتیاط می‌کرد.	۱۶
۱۳۹۸/۱۰/۱۸	انقلابی	در مسائل داخل کشور ... اهل حزب و جناح و مانند اینها نبود، لکن به شدت انقلابی بود.	۱۷
۱۳۹۸/۱۰/۱۸	انقلابی پایبند به خط امام	انقلاب و انقلابی‌گری خط قرمز قطعی او بود؛ این را بعضی‌ها سعی نکنند کم‌رنگ کنند، این واقعیت است؛ ذوب در انقلاب بود، انقلابی‌گری خط قرمز او بود. ... به شدت پایبند به انقلاب، پایبند به خط مبارک و نورانی امام راحل (رضوان الله علیه) بود.	۱۸

قال هندیوم - شماره ۵۵ - زمستان ۱۳۹۹



۱۳۹۸/۱۰/۱۸	اخلاص	آن وقت در جلسه‌ای که ما غالباً با همین مسئولین مختلف ... حاج قاسم یک گوشه‌ای می‌نشست که اصلاً دیده نمی‌شد. آدم گاهی اوقات می‌خواست بداند یا استشهاد کند، باید می‌گشت تا او را پیدا می‌کرد؛ خودش را جلوی چشم قرار نمی‌داد، تظاهر نمی‌کرد.	۱۹
۱۳۹۸/۱۰/۱۸	معنویت	معنویت او، شهادت او را این جور برجسته کرد.	۲۰
۱۳۹۸/۱۰/۲۷	فرمانده سرشناس و قوی	شهید سلیمانی به معنای واقعی کلمه، قوی‌ترین فرمانده مبارزه با تروریسم در این منطقه است، به همین عنوان هم شناخته شده است.	۲۱
۱۳۹۸/۱۰/۲۷	اخلاص	اخلاص برکت دارد ... برکات آن در میان مردم باقی می‌ماند. این ناشی از اخلاص است. نتیجه آن اخلاص، همین عشق و وفاداری مردم، همین اشک و آه مردم، همین حضور مردم، همین تازه شدن روحیه انقلابی مردم است.	۲۲
۱۳۹۸/۱۰/۲۷	شجاعت	سردار شهید سلیمانی کسی بود که با شجاعت مثال‌زدنی در صفوف مقدم و در خطرناک‌ترین جایگاه‌ها حضور می‌یافت و شجاعانه می‌جنگید.	۲۳
۱۳۹۸/۱۱/۱۶	تربیت یافته نظام اسلامی	البته نظام اسلامی مردمی است، اما خصوصیتش فقط مردمی بودن نیست؛ نظام ما، نظام ایمانی است، نظام دینی است، مردم‌سالاری اسلامی است. «اسلامی» است که مثل شهید سلیمانی تربیت می‌کند.	۲۴
۱۳۹۸/۱۱/۱۶	شجاعت، خطرپذیری، تعهد، ایمان	[اندیشکده‌های آمریکایی] می‌گویند شجاع است، خطرپذیر است، چنین است، چنان است - [می‌گویند] متعهد است، با ایمان است؛ تعهد او یکی از این [خصوصیات است].	۲۵
۱۳۹۸/۱۱/۱۶	ایمان و عمل صالح، حرکت جهادی	شخصیت‌های ایمانی وقتی که این ایمان را با عمل صالح همراه کنند، وقتی حرکت جهادی بکنند، محصولش می‌شود شخصیتی مثل این، که قدرت‌های بزرگ او را تحسین می‌کنند، حتی دشمنانش او را تحسین می‌کنند!	۲۶

در اندیشه آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی)  
شاخص‌های مکتب شهید سلیمانی

۱۳۹۹/۰۲/۲۸	جوان (بانشاط بودن)	بعضی‌ها تا سنین بالا هم به یک معنا جوان‌اند؛ حالا همین شهید عزیزی که شما از او اسم بردید -شهید سلیمانی، و بنده شب و روز به یاد او هستم- شصت و چند سال سنش بود، ایشان که خیلی جوان نبود؛ اگر ده سال دیگر هم زنده می‌ماند و بنده زنده می‌ماندم و بنا بود که من مشخص بکنم، او را در همین جا نگاه می‌داشتم.	۲۷
۱۳۹۹/۰۵/۱۰	مجاهدت، الهام‌بخشی	خود این حضور این دو عزیز، دو ستاره برجسته میدان مجاهدت، موجب شد که کسان زیادی، هم در این طرف، هم در آن طرف به اینها نگاه کنند و وارد بشوند.	۲۸
۱۳۹۹/۰۶/۳۱	تربیت یافته دفاع مقدس	این یک سرمایه انسانی بود که در جنگ درست شد؛ یعنی پایه‌گذاری امثال قاسم سلیمانی‌ها، در جنگ، در دوران دفاع مقدس گذاشته شد.	۲۹

### ب) جستجو برای یافتن مضامین

در این مرحله، سعی شده است تا نکات کلیدی به دست آمده از مرحله قبل، ذیل مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر طبقه‌بندی شوند. جدول (۳) نمایی از این کوشش را به تصویر کشیده است:



جدول (۳) مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر بیانات و پیام‌ها

مضامین پایه	مضامین سازمان‌دهنده	مضمون فراگیر
ایمان توحیدی خالص	شهادت‌طلبی	ایثارگر و شهید زنده
		آرزوی شهادت در راه خدا
		آرزوی شهادت
		برکات شهادت
	مجاهدت و تلاش	مجاهدت فداکارانه
		مجاهدت شبانه‌روزی
		مجاهدت شجاعانه
		مجاهد فی سبیل الله
		تلاش بی‌وقفه
		تلاش خستگی‌ناپذیر
		مجاهدت مخلصانه
		ستاره برجسته میدان مجاهدت
		مجاهد عظیم‌القدر
		تقوای الهی
	مراقب حدود شرعی، ظلم نمی‌کند، احتیاط می‌کند، حفظ جان دیگران تا حد توان، مراقبت از جان نزدیکانش	
	اخلاص	بااخلاص
		نیت الهی و انجام‌وظیفه
		بی‌پروا در راه خدا، انجام‌وظیفه و جهاد فی سبیل‌الله از دشمن و پروا نداشتن از حرف این‌وآن و تحمل زحمت

شاخص‌های مکتب شهید سلیمانی  
در اندیشه آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده	مضمون فراگیر
ایمان توحیدی خالص	اخلاص	اهل تظاهر نبود
		اهل ریا نبود
		مجاهدت مخلصانه
		عدم اطلاع دقیق مردم از سعه و گستره کار شهید سلیمانی
	شجاعت	شجاع و الهام بخش
		مجاهد شجاع
		شجاع و باتدبیر
		شجاع و باتدبیر در میدان‌های مختلف سیاسی و نظامی
		شجاعت مثال‌زدنی
		سردار بزرگ و شجاع ایرانی
		باتدبیر
	تدبیر	شجاع و باتدبیر در نتیجه سخن تأثیرگذار و قانع کننده
		انقلابی
	انقلابی	اهل حزب و جناح و مانند اینها نبود
		ذوب در انقلاب
		به شدت پایبند به انقلاب و خط امام
		همکاری با دیگر ملت‌ها
	تعاون و همکاری	کمک به ملت‌های منطقه
		کمک به ملت‌های منطقه (مانند فلسطین)



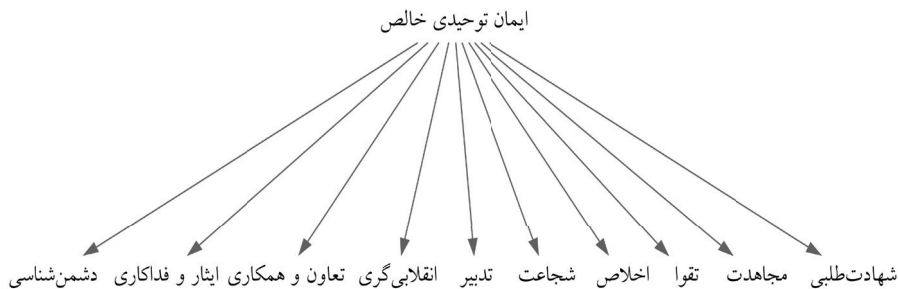


مضمون فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه
ایمان توحیدی خالص	تعاون و همکاری	کمک و پشتیبانی از ملت‌های منطقه به‌مثابه مشاوره فعال
		کمک به ملت‌های منطقه به‌مثابه برادری دلسوز
		همکاری با انسان‌های مؤمن، شجاع و نورانی
		گسترش جبهه مقاومت
		همکاری با ملت‌های دیگر
		دارای تأثیرات عمیق در منطقه
	ایثار و فداکاری	فدا نمودن جان خویش در دفاع از امنیت ملی
		قهرمان ملی مردم
		مظهر اقتدار ملی و اقتدار جهادی ایران
		فداکار
	دشمن شناسی	خشی‌کننده نقشه‌های نامشروع آمریکا در منطقه غرب آسیا
		خشی‌کننده نقشه دشمنان
		خشی‌کننده نقشه آمریکا در منطقه
		نقش برجسته و بزرگ در خشی کردن نقشه دشمن
		سردار فرمانده مبارزه با تروریسم
		سرشناس‌ترین و قوی‌ترین فرمانده مبارزه با تروریسم
		قوی‌ترین و سرشناس‌ترین فرمانده ضد تروریسم
		مانع از اجرای نقشه‌های دشمن
مانع بزرگ در مقابل اهداف آمریکا		

شاخص‌های مکتب شهید سلیمانی  
در اندیشه آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

### ج) ترسیم شبکه مضامین

در این مرحله، مضامین شناسایی شده در چارچوب نقشه‌ای گرافیکی ترسیم شده است تا ضمن روشن شدن نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل بیانات رهبر حکیم انقلاب اسلامی (مدظله‌العالی) در موضوع پژوهش، زمینه برای برداشت آسان‌تر از یافته‌های پژوهش فراهم آید.



شکل (۲) شبکه مضامینی مکتب شهید سلیمانی در اندیشه آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

### یافته‌های پژوهش

در پاسخ به سؤال این پژوهش که «شاخص‌های مکتب شهید سلیمانی در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله‌العالی) کدام‌اند؟ و این شاخص‌ها در قالب چه شبکه‌ای از مضامین قابل تحلیل است؟» می‌توان بیان داشت که «ایمان توحیدی خالص» در مرکز مکتب شهید سلیمانی قرار می‌گیرد که در حول آن، ده شاخصه «شهادت‌طلبی»، «مجاهدت»، «تقوا»، «اخلاص»، «شجاعت»، «تدبیر»، «انقلابی‌گری»، «تعاون و همکاری»، «ایثار و فداکاری» و «دشمن‌شناسی» قرار می‌گیرد که در ادامه توضیحاتی مختصر پیرامون هر یک از این شاخص‌ها ارائه می‌شود:

#### ۱- «ایمان توحیدی خالص»

هسته اصلی مکتب شهید سلیمانی در اندیشه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله‌العالی) به‌عنوان مکتبی ذیل مکتب اسلام ناب محمدی (ص) و مکتب امام خمینی (ره) بر جهان‌بینی و ایمان

توحیدی خالص استوار است. توحید که گستره وسیعی دارد، در یک طبقه بندی کلی به دو گونه «توحید نظری» و «توحید عملی» تقسیم می شود. توحید نظری آن است که فرد در اعتقاد و اندیشه به وحدانیت و یگانگی خداوند معتقد باشد؛ و توحید عملی آن است که اعمال نیک مانند احسان را برای کسب رضایت الهی و دریافت پاداش اخروی - نه از روی پیروی از هوا و هوس و شرک بستن به خدا- انجام دهد. پس توحید عملی یعنی انسان در عمل بنده خدای یگانه باشد، فقط او را معبود قرار داده و پرستش و عبادت کند (نجفی و همکاران، ۱۳۹۹: ۳۲ و ۳۳). شهید مطهری (ره) در تعریف جهان بینی توحیدی بیان می نمایند که «جهان بینی توحیدی یعنی درک اینکه جهان از یک مشیت حکیمانه پدید آمده است و نظام هستی بر اساس خیر و جود و رحمت و رسانیدن موجودات به کمالات شایسته آنها استوار است. جهان بینی توحیدی، یعنی جهان یک قطبی و تک محوری است. جهان بینی توحیدی یعنی جهان ماهیت «از او بی» (انا لله) و «به سوی او بی» (انا الیه راجعون) دارد؛ موجودات جهان با نظامی هماهنگ به یک سو و به طرف یک مرکز، تکامل می یابند؛ آفرینش هیچ موجودی عبث و بیهوده و بدون هدف نیست؛ جهان با یک سلسله نظامات قطعی که سنن الهیه نامیده می شود، اداره می شود؛ انسان در میان موجودات از شرافت و کرامت مخصوص برخوردار است و وظیفه و رسالتی خاص دارد، مسئول تکمیل و تربیت خود و اصلاح جامعه خویش است؛ جهان مدرسه انسان است و خداوند به هر انسانی بر طبق نیت و کوشش صحیح و درستش پاداش می دهد» (مطهری، ۱۳۷۸: ۱۳-۱۴). این گونه ایمان، هم در ساخت شخصیت انسان ها اثر می گذارد و هم بر ساخت جامعه و قواره عمومی جامعه اثر می گذارد (آیت الله خامنه ای، ۱۳۹۹/۰۶/۰۲).

## ۲- «شهادت طلبی»

یکی از مهم ترین شاخص های مکتب شهید سلیمانی، شهادت طلبی است؛ آرزوی شهادت در راه خدا و شوق به آن، از یک سو، و عمری تلاش بی وقفه و خستگی ناپذیر در کف میدان عمل - که فرد را در جایگاه شهیدی زنده قرار می دهد- از سوی دیگر؛ شهادت را به مثابه پاداشی الهی مطرح می نماید. در مکتب شهید سلیمانی، شهادت به دلیل عجین بودن آن با معنویت و اخلاص،

عظمت پیدا کرده و برکاتی می‌یابد که در اندیشه رهبر معظم انقلاب اسلامی (مدظله‌العالی) برخی از این برکات را می‌توان بدین شرح برشمرد: «وحدت‌آفرینی و نزدیک ساختن دل‌ها به یکدیگر»، «بدرقه میلیونی»، «روشن‌سازنده عشق و ایمان مردم به خط مجاهدت شجاعانه و نمادهای مقاومت در برابر استکبار»، «آشکارکننده دست قدرت الهی، غلبه لطف الهی بر قهر خدای متعال و سازنده ایام‌الله»، «به رخ کشیدن زنده بودن انقلاب اسلامی در همه دنیا»، «بصیرت‌افزایی و باز کردن چشم‌های غبار گرفته»، «واژگون‌کننده نقشه‌های دشمن، تلاش‌های شیطانی و وسوسه‌های اهریمنی او»، و «رسواکننده دولت بی‌آبروی آمریکا به‌عنوان شقی‌ترین آحاد بشر».

### ۳- «مجاهدت»

مجاهدت از دیگر شاخص‌های مکتب شهید سلیمانی است که می‌توان از آن به‌عنوان مهم‌ترین راه برون‌رفت از مشکلات یاد کرد. مجاهدت در پیوند با مفاهیمی نظیر «اخلاص»، «شجاعت»، «فداکاری»، «خستگی‌ناپذیری»، و نظایر آن نه‌تنها توانسته است ملت ایران را از دوران اختناق رژیم طاغوت پهلوی بیرون آورد و تهدید عظیم جنگ تحمیلی را از سر کشور برطرف کرد بلکه تداوم آن، به ریشه‌کن نمودن شجره خبیثه داعش - که به دست طواغیت جهان غرس شده بود- انجامید. مجاهدت، نصرت الهی را پاداش کسانی می‌سازد که با تلاش شبانه‌روزی و بی‌وقفه خود در مسیر کسب رضایت پروردگار گام برمی‌دارند و بدین ترتیب، هر دو حُسنین (فتح و پیروزی یا شهادت) را نصیب رهروان این مسیر می‌نماید: «قُلْ هَلْ تَرَبُّونَ بِنَا إِلَّا إِيَّادِي الْحُسْنَيْنِ» «بگو که آیا شما منافقان جز یکی از دو نیکویی (بهشت یا فتح) چیزی می‌توانید بر ما انتظار برید؟» (توبه، ۵۲).

### ۴- «تقوا»

تقوا به‌معنای مراقبت از خود (فرد، گروه یا اجتماع) برای انجام وظیفه است. در نتیجه این شاخصه است که در مکتب شهید سلیمانی، مراقبت شدید از حدود شرعی صورت می‌پذیرد، ظلم نمی‌شود و حفظ جان دیگران - تا حد توان - اهمیت می‌یابد. بر این اساس، بآنکه شهید سلیمانی به‌عنوان فرماندهی مجرب و جنگاور شناخته می‌شد، اما در عرصه نبرد و مبارزه، حدود



الهی را فراموش نمی‌کرد و تا آنجایی که نباید، سلاح را به‌کار نمی‌برد. این تقوا اثرات مهمی دارد که از آن جمله معیت الهی و با ما بودن خداوند است: «إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ» «درحقیقت خدا با کسانی است که پروا داشته‌اند و [با] کسانی [است] که آنها نیکوکارانند» (نحل، ۱۲۸). در بیانات رهبر حکیم انقلاب اسلامی (مدظله‌العالی) اشارات فراوانی به قاعده معیت - به‌ویژه در داستان حضرت موسی (ع) و رویارویی آن حضرت با فرعون - شده است که به دلیل لزوم رعایت اختصار از بیان آنها خودداری می‌شود.

### ۵- «اخلاص»

«دوری از تظاهر و ریا» و «خود را جلوی چشم دیگران قرار ندادن»، «جهاد در راه خدا و انجام وظیفه» و «پروا نداشتن از حرف دشمن و حرف این‌وآن»، مکتب شهید سلیمانی را در اندیشه رهبر حکیم انقلاب اسلامی (مدظله‌العالی) واجد شاخصه مهم دیگری ساخته است که در یک کلمه می‌توان از آن به «اخلاص» یاد کرد. اخلاصی که به معنای انجام دادن همه کارها برای خدا، برای رضای الهی و برای اجرای امر الهی است. پاداش این اخلاص بزرگ، دنیوی و اخروی است؛ در دنیا، پیش‌برندگی کارها و نیز، برکتی است که خداوند از طریق عشق، وفاداری و قدر دانستن مردم از خدمات فرد و متوجه نمودن دل‌های ایشان به‌سوی او پدید می‌آورد؛ و در آخرت، نجات انسان در زندگی ابدی و همچنین، محشور نمودن فرد در مقام شهیدان است. چه آنکه، خداوند متعال می‌فرماید: «إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعَدًّا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ» «خداوند از مؤمنان، جان‌ها و اموال‌شان را خریداری کرده که (در برابرش) بهشت برای آنان باشد؛ (به این‌گونه که): در راه خدا پیکار می‌کنند، می‌کشند و کشته می‌شوند؛ این وعده حقیقی است بر او که در تورات و انجیل و قرآن ذکر فرموده؛ و چه کسی از خدا به عهدش وفادارتر است؟! اکنون بشارت باد بر شما، به دادوستدی که با خدا کرده‌اید؛ و این است آن پیروزی بزرگ» (توبه، ۱۱۱).

### ۶- «شجاعت» و «تدبیر»

یکی از ویژگی‌های مکتب شهید سلیمانی، در آمیختگی شاخص‌ها با یکدیگر است که به‌ویژه در ارتباط با دو شاخصه «شجاعت» و «تدبیر» می‌توان به‌روشنی در بیانات رهبر حکیم انقلاب اسلامی (مدظله‌العالی) آن را ملاحظه کرد. بدین معنا، اگرچه برخی شجاع‌اند اما تدبیر و عقل لازم برای به‌کار بردن این شجاعت را ندارند؛ بالعکس، بعضی اهل تدبیرند اما شجاعت لازم برای اقدام و عمل را ندارند. این در حالی است که در مکتب شهید سلیمانی، شجاعت و تدبیر در کنار یکدیگر معنا یافته، هر یک در جایگاه حقیقی خویش قرار دارد و کفه ترازوی این مکتب در موازنه میان این دو شاخصه قرار دارد. بدین ترتیب، عدل در معنای «قرار گرفتن هر چیزی در جایگاه شایسته خود» - وَضْعُ كُلِّ شَيْءٍ فِي مَوْضِعِهِ (نهج البلاغه، حکمت ۴۳۷) - در مکتب شهید سلیمانی از اهمیت برخوردار می‌شود. شایان ذکر است که این شجاعت و تدبیر، منحصر در میدان مبارزه نیز نبود و می‌توان مصادیق آن را در ساحات گوناگون نظیر میدان سیاست از طریق بیان سخنان تأثیرگذار و قانع‌کننده یافت.

### ۷- «انقلابی‌گری»

یکی از شاخص‌های مکتب شهید سلیمانی که بعضی سعی در کمرنگ نمودن آن دارند، انقلابی‌گری است. بیان جمالتی نظیر «اهل حزب، جناح و مانند اینها نبود»، «به‌شدت انقلابی بود»، «انقلاب و انقلابی‌گری خط قرمز قطعی او بود»، «ذوب در انقلاب بود»، «در این عوالم تقسیم به احزاب گوناگون و اسم‌های مختلف و جناح‌های مختلف و مانند اینها نبود»، «به‌شدت پایبند به انقلاب [و] پایبند به خط مبارک و نورانی امام راحل (رضوان‌الله‌علیه) بود» در فرمایشات رهبر معظم انقلاب اسلامی (مدظله‌العالی) گواهی بر واقعیت وجود این شاخصه مهم در مکتب شهید سلیمانی است. روحیه انقلابی‌گری سبب می‌شود تا در این مکتب: داشتن شجاعت در اقدام و عمل، ابتکارورزی برای بن‌بست‌شکنی، نترسیدن از دشمن و تسلیم نشدن در برابر او و امید به آینده و ایمان به وعده الهی را شاهد باشیم. باید توجه داشت که اطلاق «انقلابی‌گری» نباید سبب شود تا این شاخصه را منحصر در حرکت یا کنش یا رفتار نماییم؛ چه آنکه، مکتب شهید سلیمانی

در حوزه بینشی - یعنی، در حوزه مبانی و مبادی اعتقادی - نیز واجد شاخصه بینش انقلابی است و هویت خود را از آن می‌یابد.

#### ۸- «تعاون و همکاری»

تعاون و همکاری با «انسان‌های مؤمن، شجاع و نورانی» و «ملت‌های منطقه» به‌مثابه «برادری دلسوز» و «مشاوری فعال» از جمله شاخص‌های دیگر مکتب شهید سلیمانی است که تداعی‌گر اعتقاد به‌معنای این آیه شریفه از قرآن کریم است که «مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ» (محمد (ص) فرستاده خداست؛ و کسانی که با او هستند در برابر کفار سرسخت و شدید و در میان خود مهربان‌اند) (فتح، ۲۹). اعتقادی که سبب می‌شود ضمن کمک و پشتیبانی از ملت‌های منطقه، جبهه مقاومت گسترش یابد و نقشه‌های دشمن خنثی شود.

#### ۹- «ایثار و فداکاری»

معنای ایثار و فداکاری آن است که یک فرد، مهم‌ترین دارایی خویش را - که همانا جان اوست - در راه دفاع از امنیت ملی و منطقه‌ای، کف دست بگیرد و فدا کند. این چنین کسانی هستند که می‌توانند ادعای دفاع از امنیت کشور را بر زبان جاری سازند. همین شاخصه است که سبب می‌شود تا شهید سلیمانی به مظهر اقتدار ملی و اقتدار جهادی ملت ایران تبدیل شود، در جایگاه قهرمان ملی مردم این کشور بنشیند. در عرصه منطقه‌ای نیز، همین فداکاری است که ضمن تصحیح برداشت‌های غلط، بدرقه چندصد هزار نفری در عراق و برخی دیگر از کشورهای همسایه را در تشییع پیکر وی موجب می‌شود.

#### ۱۰- «دشمن‌شناسی»

خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: «وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا» (و بدین گونه برای هر پیامبری دشمنی از شیطان‌های انس و جن برگماشتیم. بعضی از آنها به بعضی، برای فریب [یکدیگر]، سخنان آراسته القا می‌کنند...) (انعام، ۱۱۲). بر این اساس، انقلاب اسلامی ایران نیز دشمنان بسیاری دارد که گاه، ساده‌انگارانه، نادیده انگاشته می‌شوند. دشمن‌شناسی از شاخصه مهم دیگر مکتب شهید سلیمانی در اندیشه آیت‌الله‌العظمی

خامنه‌ای (مدظله‌العالی) است که نمود آن را می‌توان در نقش این شهید بزرگوار در خنثی نمودن نقشه‌های نامشروع دشمنان - به‌ویژه آمریکا - در منطقه غرب آسیا دید. از همین روست که شهید سلیمانی به‌عنوان «سرشناس‌ترین و قوی‌ترین فرمانده مبارزه با تروریسم»، «مانع از اجرای نقشه‌های دشمن»، «مانعی بزرگ در مقابل اهداف آمریکا» و نظایر آن معرفی می‌شود.

### نتیجه‌گیری

بر اساس تجزیه و تحلیل بیانات آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) که از خردادماه ۱۳۳۸ تا دی‌ماه ۱۳۹۹ ه.ش پیرامون موضوع مکتب شهید سلیمانی انجام شد، صد و چهارده (۱۱۴) نکته کلیدی (مضمون پایه) به دست آمد که این مضامین در قالب ده (۱۰) مضمون سازمان‌دهنده طبقه‌بندی شد و در محور آنها، یک (۱) مضمون فراگیر قرار گرفت. بدین ترتیب، مکتب شهید سلیمانی در اندیشه آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) ذیل مکتب اسلام ناب محمدی (ص) و مکتب بنیان‌گذار جمهوری اسلامی ایران - امام خمینی (ره) - تعریف شده و «ایمان توحیدی خالص» در مرکز آن قرار دارد. حول این شاخصه، ده شاخصه «شهادت‌طلبی»، «مجاهدت»، «تقوا»، «اخلاص»، «شجاعت»، «تدبیر»، «انقلابی‌گری»، «تعاون و همکاری»، «ایثار و فداکاری» و «دشمن‌شناسی» قرار می‌گیرد. این شاخص‌ها عموماً با یکدیگر در ارتباط بوده و میان آنها تعادل برقرار است.





## منابع

۱. قرآن کریم، ترجمه الهی قمشه‌ای.
۲. اشکوری، محمدبن علی (۱۳۷۳). *تفسیر شریف لاهیجی*. تهران: دفتر نشر داد.
۳. جرجانی، حسین بن حسن (۱۳۷۸). *جلاء الافهان و جلاء الاحزان* (تفسیر گازر). تهران: دانشگاه تهران.
۴. خامنه‌ای، سید علی. برگرفته از پایگاه اینترنتی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای به نشانی: <https://farsi.khamenei.ir>.
۵. خمینی، روح‌الله (۱۳۸۹). *صحیفه امام*. تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره). چاپ پنجم.
۶. دهقانی‌پوده، حسین و امین پاشایی هولاسو (۱۳۹۹). «تدوین الگوی فرماندهی شهید قاسم سلیمانی». *مجله مدیریت اسلامی*، شماره ۱۱۱، صص ۱۳-۳۷.
۷. دهنوی، حمید و مصطفی تقی‌زاده انصاری و فتح‌الله رحیمی (۱۳۹۹). «مسئولیت بین‌المللی آمریکا در قبال ترور شهید قاسم سلیمانی و ظرفیت‌های حقوقی پیگیری قضایی جمهوری اسلامی ایران». *آفاق امنیت*، شماره ۴۸، صص ۱۴۳-۱۶۷.
۸. رجبی، محمد و هادی رجبی و محمد احمدآبادی (۱۳۹۷). «تحلیل مضمون الزامات تحقق امنیت انتظامی در اندیشه فرماندهی معظم کل قوا». *فصلنامه انتظام اجتماعی*، سال دهم، شماره ۲، صص ۸۵-۱۰۸.
۹. رشیدی، مهناز (۱۳۹۹). «امکان‌سنجی طرح دعوا در محاکم قضایی بین‌المللی و داخلی در موضوع ترور سردار سلیمانی و همراهان». *مجله حقوقی دادگستری*، شماره ۱۱۱، صص ۱۰۷-۱۲۷.
۱۰. رضاییان، زهرا (۱۳۹۹). «نگاهی به ویژگی‌های سردار مکتب‌ساز، حاج قاسم سلیمانی». *مجله ره‌توشه*، شماره ۱، صص ۲۷۷-۲۸۹.
۱۱. شاه‌عبدالعظیمی، حسین (۱۳۶۳). *تفسیر اثنی‌عشری*. تهران: میقات.
۱۲. شیرازی، علی (۱۳۹۹). *شاخص‌های مکتب شهید سلیمانی*. تهران: خط مقدم.
۱۳. صفی‌علی‌شاه، محمدحسن بن محمدباقر (۱۳۷۸). *تفسیر قرآن صفی‌علی‌شاه*. تهران: منوچهری.
۱۴. طباطبایی، محمدحسین (۱۳۷۴). *ترجمه تفسیر المیزان*. ترجمه محمدباقر موسوی. قم: جامعه

مدرسین حوزه علمیه قم.

۱۵. طبرسی، فضل بن حسن (۱۳۷۵). ترجمه تفسیر جوامع الجامع. ترجمه اکبر غفوری و همکاران. مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی.
۱۶. عابدی جعفری، حسن و محمدسعید تسلیمی و ابوالحسن فقیهی و محمد شیخ‌زاده (۱۳۹۰). «تحلیل مضمون و شبکه مضامین: روشی ساده و کارآمد برای تبیین الگوهای موجود در داده‌های کیفی». فصلنامه اندیشه مدیریت راهبردی، سال پنجم، شماره ۲، صص ۱۵۱-۱۹۸.
۱۷. فصلنامه پژوهش تطبیقی حقوق اسلام و غرب. (تابستان ۱۳۹۹).
۱۸. کاوه، ناصر (۱۳۹۸). من قاسم سلیمانی هستم (سرباز ولایت). تهران: نوآوران سینا.
۱۹. محمد مظاهری، محمد (۱۳۹۹). «ارائه الگوی مدیریتی در تراز انقلاب برای مدیران عالی جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر سبک مدیریتی شهید سپهد قاسم سلیمانی». مجله مدیریت اسلامی، شماره ۱۱۰، صص ۲۱-۴۶.
۲۰. مطهری، مرتضی (۱۳۹۲). مقدمه‌ای بر جهان‌بینی اسلامی. تهران: صدرا.
۲۱. مطهری، مرتضی (۱۳۷۸). جهان‌بینی توحیدی. تهران: صدرا. چاپ سیزدهم.
۲۲. مغنیه، محمدجواد (۱۳۷۸). ترجمه تفسیر کاشف. ترجمه موسی دانش. قم: بوستان کتاب قم.
۲۳. منتظران، جاوید و سید اصغر جعفری (۱۳۹۹). «ترور شهید سپهد سلیمانی از منظر قواعد حقوق بین‌الملل و حقوق بشر دوستانه». پژوهشنامه رسانه بین‌الملل، شماره ۵، صص ۱۱-۳۷.
۲۴. نجفی، حسن و محمدصادق دهقان و محمدحسین قنطاق‌سازان (۱۳۹۹). «نقش توحیدگرایی در تربیت اخلاقی بر اساس دیدگاه علامه طباطبایی (ره)». دوفصلنامه علمی علوم تربیتی از دیدگاه اسلام، دوره ۸، شماره ۱۴، صص ۲۷-۵۲.

25. Sappleton, natalie (2016). Advancing Research Methods with New Technologies. U.S.A: Idea Group Inc(IGI).